

ترجمه آثار فارسی بشر اردو

آقای دکتر محمد بشیر حسین از ناحیه پنجاب پاکستان است، در سال ۱۹۳۱ متولد شده و پس از تحصیلات مقدماتی و متوسطه باخذ لیسانس ادبیات از دانشگاه پنجاب نائل آمده و نیز دوره فوق لیسانس زبان اردو را بیابان برد. آقای دکتر بشیر حسین سال ۱۳۳۹ شمسی برای تکمیل تحصیلات بدانشگاه طهران درآمد و پس از سه سال تحصیل مداوم بدریافت تصدیق دکتری در ادبیات فارسی از دانشگاه طهران توفیق یافت، پایان نامه وی در موضوع « فعل مضارع در زبان فارسی » است و تحقیقات دقیق وی مورد توجه و تحسین اساتید معظم دانشگاه واقع شده است.

آقای دکتر بشیر حسین همین هفته از ایران بیباکستان می رود و امید است در کشور خود مقامی بفرآخور تحصیلات خود بیابد و در ترویج زبان فارسی بکوشد و دوستان ایرانی خود را از یاد نبرد.

مجله شما

کار ترجمه از آثار یک زبان بزرگ دیگری ازسنتهایی است که دانشمندان و استادان هر عصر بر آن عمل پیرا بوده اند و هستند، و این فعالیتهای ادبی در پیدایش و گسترش زبانها اهمیت فوق العاده و سهم بزرگی دارد و خواهد داشت - در اعصار قدیم دانشمندان بسیاری از کتابهای یونانی، لاتینی، سریانی، پهلوی و زبانهای دیگر آن زمان را، تا آن جائی که احتیاج و مقدور بود، به عربی ترجمه کردند. زمانی رسید که علماء و فضلاء ایرانی این کار را برای توسیع و ترویج زبان فارسی ضروری دانستند و آثار عربی و زبانهای بزرگ و زنده دیگر دنیا را بزبان خود برگردانیده و بر مایه این زبان افزودند و پایه آنرا استوار و محکم ساختند. در قرن هشتم هجری بود که صوفیان و شعرای شبه قاره هند و پاکستان کار ترجمه از کتب عربی و فارسی را به ترو نظم اردو که در آن زمان لهجه ای بیش نبود، آغاز نمودند. اولین گامی که در این راه ادبی برداشته شد، بصورت کتابهای مختلف مانند « خالق باری، واحد باری، رازق باری و قادر باری » و غیره دیده می شود که در آنها دانشمندان فارسی دان هند، لغات فارسی را بلغات اردو ترجمه کرده و بمردم معرفی نمودند. از اینجاست که ورود و نفوذ لغات و واژه های فارسی بلهجه اردو شروع شد و چندی نگذشت که آنرا بصورت زبانی در آورد. این کار تقریباً تا یک قرن ادامه یافت تا این که در قرن نهم هجری عارف شهیر سید بنده نواز گیسو دراز متوفی ۸۲۵ ه. کتابی بنام « معراج العاشقین » به نثر اردو تألیف نمود که ترجمه یکی از رساله های متصوفه فارسی است چون ذکر کتابهایی که در آن عصر و یا بعدها از عربی بارو در آورده شد، از موضوع این مقاله خارج است، لذا ما وارد بحث در باره آنها نمیشویم - آثار فارسی که از آغاز نهضت ترجمه تا سال ۱۹۶۰ میلادی بشعر اردو برگردانده شد، بعداً چاپ و منتشر میشود و اینک فهرست برخی از آثار فارسی که در ادوار مختلف بنشر اردو ترجمه شده، درج ذیل مینماییم:

۱- « کشف المحجوب » از علی هجویری معروف به « دانا گنج بخش » را مولوی محمد حسین مناظر بهمین اسم ترجمه کرده که چند سال پیش از لاهور انتشار یافت.

- ۲- ترجمه «**چهارمقاله**» نظامی عروضی سمرقندی را حافظ عبدالعزیز جاوید از لاهور منتشر ساخت .
- ۳- «**اخلاق ناصری**» از نصیرالدین طوسی را آقای امین الله و نیر ترجمه کرده که از لاهور منتشر شد .
- ۴- خلاصه «**شاهنامه فردوسی**» بنام «شمشیرخانی» را رجبعلی بیگ سرور با اسم «سرور سلطانی» ترجمه کرد که نسخه های چاپی آن در اغلب کتابخانه های هند و پاک موجود است .
- ۵- «**هفت پیکر**» نظامی کنجوی را سید حیدربخش حیدری با اسم «هفت پیکر حیدری» ترجمه کرده و منتشر ساخت .
- ۶- «**کیمیای سعادت**» از امام غزالی رامولوی فخرالدین احمد با اسم «کنجینه معرفت» ترجمه کرد که در سال ۱۳۳۱ ه. ق. از لاهور چاپ و منتشر گردید .
- ۷- «**کیمیای سعادت**» از امام غزالی راملك محمد بنام عنایت الله بنام «اکسیر هدایت» ترجمه کرد که در سال ۱۹۳۰ م. از لاهور انتشار یافت .
- ۸- «**کیمیای سعادت**» از امام غزالی را مولانا شبلی نعمانی با اسم «کنجینه معرفت» ترجمه کرده و انتشار داد .
- ۹- «**کیمیای سعادت**» از امام غزالی را آقای نائب حسن نفوی بهمین اسم ترجمه کرد که در سال ۱۹۵۷ م از لاهور منتشر گردید .
- ۱۰- «**تذکره الاولیاء**» شیخ عطار را آقای عطاءالرحمن صدیقی بهمین اسم ترجمه کرد که در سال ۱۹۲۵ م. از لاهور منتشر شد .
- ۱۱- «**تذکره الاولیاء**» شیخ عطار را ملك محمد عنایت الله بهمین اسم ترجمه کرد که چاپ اول آن در سال ۱۹۳۰ منتشر شد .
- ۱۲- ترجمه «**اخلاق جلالی**» از ملاجلال الدین دوانی را پرفسور شریف علی ایم ، ای، از لاهور منتشر کرد .
- ۱۳- ترجمه «**اخلاق محسنی**» از ملاحسین واعظ کاشفی را میرامن دهلوی با اسم «کنج خوبی» انتشار داد .
- ۱۴- ترجمه «**روضه الشهداء**» کاشفی را فضل علی بنام «ده مجلس» منتشر کرد .
- ۱۵- ترجمه «**روضه الشهداء**» کاشفی را سید حیدربخش حیدری با اسم «گل مغفرت» منتشر ساخت .
- ۱۶- «**دستور عشاق**» اثر فتاحی نیشابوری را ملاوجهی بنام «سبرس» ترجمه کرده و منتشر ساخت .
- ۱۷- «**انوار سهیلی**» از کاشفی را منشی حفیظ الدین با اسم «خرد افروز» ترجمه کرده و انتشار داد .
- ۱۸- ترجمه «**انوار سهیلی**» از کاشفی را فقیر محمد گویا با اسم «دبستان حکمت» منتشر کرد -

- ۱۹- ترجمه «**قصه چهار درویش**» از امیر خسرو دهلوی را میرامن دهلوی بنام «باغ و بهار» منتشر ساخت که از حیث یکی از شاهکارهای زبان و ادبیات اردو، در هند و پاکستان بسیار معروفست.
- ۲۰- «**قصه چهار درویش**» از امیر خسرو دهلوی را میرعطا حسین تحسین هم با نام «نوترز مرصع» ترجمه و منتشر کرد.
- ۲۱- ترجمه «**داستان حاتم طائی**»، فارسی را سیدحیدر بخش حیدری بنام «آرایش محفل» منتشر ساخت.
- ۲۲- ترجمه «**الف لیلی**»، فارسی را منشی عبدالکریم بهمین اسم انتشار داد.
- ۲۳- ترجمه «**الف لیلی**»، فارسی را رجب علی بیگ سرور با اسم «شبهستان سرور» منتشر ساخت.
- ۲۴- **مثنوی معنوی مولانا روم** را مولوی نذیر احمد عرشی به نثر اردو شرح و ترجمه کرده که در ۱۷ جلد قطور چاپ و منتشر شده. این شرح مثنوی نه تنها بین عامه مردم معروف و مقبول است بلکه مورد استفاده و استقبال استادان و دانشمندان فارسی نیز قرار گرفته.
- ۲۵- ترجمه «**گلستان**»، شیخ سعدی را میرشیرعلی افسوس با اسم «باغ اردو» انتشار داد.
- ۲۶- ترجمه «**گلستان**»، شیخ سعدی را مظهر علی خان ولاهم با اسم «پندنامه شیخ سعدی» منتشر ساخت.
- ۲۷- ترجمه «**بوستان**»، سعدی را محمد عبدالرحمن منتشر ساخت.
- ۲۸- «**دیوان خواجه حافظ شیرازی**»، را آقای محمد اسمعیل بنام «کلبن معرفت» ترجمه کرده که در سال ۱۹۰۳ میلادی از مرادآباد (هند) منتشر شد.
- ۲۹- «**یوسف زلیخا**»، مولانا جامی را سعید احمد خان ترجمه و منتشر ساخت.
- ۳۰- «**حدایق العشاق**»، فارسی را آقای رجب علی بیگ سرور با اسم «گلزار سرور» ترجمه کرده و انتشار داد.
- ۳۱- «**تاریخ طبری**»، را نظم طباطبائی ترجمه کرد و منتشر ساخت.
- ۳۲- ترجمه «**تاریخ جهانگشای نادری**»، از مهدی استرآبادی را سید حیدر بخش حیدری با اسم «تاریخ نادری» انتشار داد.
- ۳۳- «**بهار دانش**»، از منشی عنایت الله راسید حیدر بخش حیدری بنام «گلزار دانش» ترجمه کرده و منتشر ساخت.
- ۳۴- ترجمه «**خلاصه التواریخ**»، از منشی سبحان رای را میرشیرعلی افسوس با اسم «آرایش محفل» انتشار داد.
- ۳۵- ترجمه «**تاریخ آسام**»، از شهاب الدین طالش را بهادر حسین منتشر ساخت.
- ۳۶- **قصه «گل بکاولی»**، فارسی را نهال چند لاهوری با اسم «مذهب عشق» ترجمه کرد و منتشر ساخت.
- ۳۷- «**توزک جهانگیری**»، از جهانگیر (یکی از شاهان برجسته مغول هند) را آقای سلیم واحد سلیم بهمین اسم ترجمه کرده که در سال ۱۹۶۰ م. از لاهور منتشر شد.
- ۳۸- «**دارشاد رحیمیه**»، از شاه عبدالرحیم (پدر بزرگوار شاه ولی الله دهلوی) را آقای دکتر غلام مصطفی خان رئیس شعبه اردو در دانشگاه حیدرآباد (سندھ) ترجمه کردند که اخیراً منتشر شد.

- ۳۹- «هدایت الطالبین» از شاه ابوسعید دهلوی را نیز آقای دکتر غلام مصطفی خان بشاراردو بر گردانیده و منتشر ساخته .
- ۴۰- «تاریخ ادبیات ایران» اثر دکتر رضا زاده شفق را مبارزالدین رفعت ترجمه کرده و از حیدرآباد دکن انتشار داد .
- ۴۱- شرح و ترجمه «پیام مشرق» از مغان حجاز و جاوید نامه، علامه اقبال واعبدالرحمن طارق از لاهور منتشر ساخت -
- علاوه بر آثار مزبور کتاب های مهم و گرانبه های دیگر فارسی نیز هست که دانشمندان شبه قاره هند و پاکستان، در قرون مختلف بترجمه منشور آن پرداخته و منتشر ساخته اند و ما اطلاعات مفصل تری در باره آنها را بعداً بخدمت خوانندگان گرامی تقدیم خواهیم نمود .
- دکتر محمد بشیر حسین پاکستانی**

نصحیح مقاله (بدنیال سایه همای)

درست	خطا	شماره صفحه و سطر	
می دانیم که	می دانیم	۱۴	ص ۱۵۲
مبادا	مبادا	۲۱	ص ۱۵۲
دو تن ،	دو تن که	۲۵	«
نقاش	نقاشی	۱	ص ۱۵۳
آگاه	به نحو آگاه	۴	ص ۱۵۳
دندان ساز	دندان ز	۱۶	«
نسبت به آنان	آنان	۱۹	«
تأثیر	تأثیر	۲۰	«
شود	شده	۲۷	«
نگرانی	ولی نگرانی	۳۳	«
جا	جاه	۳۷	«
Conquest	of Happiness	۴۰	«
کدر	کور	۷	ص ۱۵۴
کل دیاتورها	کلادیاتورها	۸	«
کولیزه	کولیزه	۶	ص ۱۵۵
(نقطه)	، و	۶	«
خاطر	ظاهر	۲۳	«
مهمان	جهان	۲۴	«
گفت که	گفت	۲۵	ص ۱۵۵
وتکامل	که محیط و تکامل	۲۷	ص ۱۵۵